

Univerzita Karlova v Praze
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav etnologie

Teze disertační práce

„České Chicago“

—

ethnohistorický pohled na vývoj českého etnika v americkém městě
v letech 1852–1945

Mgr. et Mgr. Jaroslav Kříž

Praha 2019

ZÁKLADNÍ INFORMACE DP

- Název projektu (v českém jazyce):
„České Chicago“ – etnohistorický pohled na vývoj českého etnika v americkém městě v letech 1852–1945
- Název projektu (v anglickém jazyce):
„Czech Chicago“ – Ethnohistorical View of the Development of the Czech Minority in the American City in the years 1852–1945
- Klíčová slova v češtině:
Češi v Americe, národní identita, nacionalismus, Chicago, emigranti, imigranti, imigrace, emigrace
- Klíčová slova v angličtině:
Czechs in America, national identity, nationalism, Chicago, emigrants, immigrants, immigration, emigration

PODNĚT PRÁCE

Dějiny české emigrace ještě nejsou zcela patřičně zpracované. Toto tvrzení platí i o českém vystěhovalectví do Spojených států amerických během největších migračních vln 19. a 20. století. Na toto téma sice vzniklo mnoho odborných prací, ale žádná se ještě primárně nezaměřila na české etnikum v americkém městě Chicagu, což je dle mého názoru badatelský nedostatek, neboť například na počátku 20. století žilo v Chicagu přes 100 000 Čechů. Chicago v této době bylo považováno za třetí největší české město (po Praze a Vídni) a díky tomu patřilo k jednomu z nejdůležitějších krajských středisek v Americe a i na světě. Česká etnická menšina nebyla pro město nevýznamná, a proto má smysl popsat etnohistorický vývoj „českého Chicaga“.

ANOTACE DP

Tématem disertační práce je analyzovat průběh české migrace do Chicaga a s tím spojený vývoj české menšiny. Stěžejní pozornost je věnována sociokulturnímu, hospodářskému a politickému vývoji české menšiny z pohledu etnohistorických metod. Dále se autor práce zaměří na důležité historické milníky a události tohoto města, které určitým

způsobem ovlivnily i českou menšinu. Časové ukotvení práce je 1852–1945 a vyplývá z historické perspektivy, protože první čeští imigranti přicházejí ve větším počtu na toto americké území teprve v 50. letech 19. století a ke konci 19. století se zde vytváří význačná česká diaspora. Naopak 2. světová válka rámcově uzavírá období, které bylo významné pro české etnikum v Chicagu. Po roce 1945 totiž dochází k výraznému asimilačnímu procesu (česká menšina je masivně poameričtění) a české krajanské středisko upadá na významu.

PRAMENY A METODIKA

Vzhledem ke zvolenému badatelskému zaměření a časovému ukotvení disertační práce budou hlavními prameny texty, které pojednávají o Češích v Americe v letech 1852–1945, konkrétně o českém etniku v Chicagu. Práce bude tedy zpracována na základě dostupné literatury (americké a české provenience) a pramenů, přitom důraz bude kladen na prameny a periodika, jež vycházela (či byla vydávána) přímo v Chicagu.

Zdroje informací k českému Chicagu lze rozdělit do několika skupin. Literatura věnovaná dějinám Chicaga je velmi hojná.¹ Ve většině publikací se lze setkat s informacemi o českém osídlení, neboť patřilo k těm významnějším. V současné době vychází v USA edice *Images of America*, přičemž několik dílů je problematice české přistěhovalectví alespoň částečně věnováno.²

Vedle sekundární literatury vyniká zejména dobová odborná literatura. Nejúplnější syntézu prezentuje v tomto směru klasická práce Rudolfa Bubeníčka.³ Ten své dílo publikoval nejprve časopisecky v *Denním hlasateli*, poté přistoupil k vydání knižnímu, ovšem v menším rozsahu, než který původně plánoval. Jeho dějiny tak končí rokem 1893. Bubeníček vycházel z velkého množství pramenů, zároveň sám realizoval řadu rozhovorů s pamětníky. Informace z almanachů a památníků, které ve městě vycházely zejména k jednotlivým výročím, podroboval pečlivé kritice a snažil se je ověřovat z několika zdrojů.

---

¹ Např. *Chicago Neighborhoods and Suburbs*, (ed. Ann Durkin Keating), Chicago 2008; PACYGA, Dominic A.: *Chicago – A Biography*, Chicago 2011; SPINNEY, Robert G.: *City of Big Shoulders – A History of Chicago*, Dekalb 2000.

² Např. STERNSTEIN, Malynne: *Czechs of Chicagoland*, Charleston 2008

³ BUBENÍČEK, Rudolf: *Dějiny Čechů v Chicagu*, Chicago 1939

Dobovou odbornou literaturu prezentují dále další historiografické práce, nejrůznější příručky praktického rázu (kuchařky, lékařské knihy), ale třeba také učebnice, z nichž lze také při užití náležitě metodologie vytěžit řadu informací.

Samostatným oddílem jsou periodika vydávána v Chicagu i okolí. Mezi nejvýznamnější chicagské noviny patřily *Amerikán*, *Denní hlasatel*, *Národ*, *Spravedlnost*, *Svornost*, *Vesmír* a *Ženské listy*. Velkou většinu z nich vydával nakladatel August Geringer. K nejvýznamnějším z nich patří *Svornost* (od 1875) a *Denní hlasatel* (od 1891). Od roku 1878 začal Geringer vydávat vlastní kalendář s názvem *Amerikán*,⁴ který se stal prvním českým kalendářem, a co do rozšíření a trvání tvoří dodnes jedinečný a nepřekonatelný pramen. Kalendář zaznamenával historii české menšiny v USA, proto se jedná o důležitý pramenný materiál.

Prameny se nacházejí většinou v knihovnách (zejména v amerických knihovnách), v menší míře v muzeích a archivech. Samostatné archivní fondy reprezentují ACASA (Archives of Czechs and Slovaks Abroad) na University of Chicago⁵ a Geringer Family Papers v Chicago History Muzeum.⁶ Archiv Čechů a Slováků v zahraničí byl založen roku 1972 při chicagské univerzitě. ACASA je fond velmi různorodý. Obsahuje na několik tisíc knih nejrůznějšího charakteru, brožur, výročních publikací, almanachů a periodik, také však archivní materiály – pozůstalosti významných Čechoameričanů a Čechoslováků. Nejedná se ale jen o materiály vydané nebo vzniklé na území Spojených států amerických. Proto se zde dají nalézt i informace o Češích v Austrálii, Jižní Americe, Kanadě atp. Archiv Geringerovy rodiny v chicagském muzeum historie obsahuje zejména dokumentaci týkající Augusta a Vladimíra Geringerových, Jaroslava Pšenky a Vlasty Adély Vrázové. Jsou zde obsaženy dokumenty velmi různorodého charakteru.

V Čechách je nejdůležitějším zdrojem krajanská knihovna a archiv Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur, poněvadž se tam nachází nejvíce materiálů k problematice „českého Chicaga“ na území České republiky.⁷

Z pramenů patří k nejvýznamnějším almanachy a památníky jednotlivých spolků, náboženských osad či jiných institucí. Obsahují většinou stručnou historii, seznamy členů a další statistické údaje. Z ikonografických materiálů potom fotografie, ilustrace, zřídka kady

---

⁴ V knihovně Náprstkova muzea se nacházejí ročníky 1878–1949 a 1957.

⁵ ACASA – internetové stránky: <http://www.lib.uchicago.edu/e/su/slavic/acasa.html>.

⁶ Chicago History Museum – internetové stránky: <http://www.chicagohistory.org/>.

⁷ Kromě „standartních“ pramenů a odborné literatury zde ještě nalezneme scrapbooky (výstřížkové knihy).

mapy. Dále jsou zachovány stanovy spolků (obsahují však stereotypně se opakující informace).

Z dokumentů osobní povahy vyšla tiskem jen malá část – většinou se jedná o paměti. Ego-dokumenty nejsou – až na drobné výjimky – dochovány institucionálně, řadu z nich dodnes vlastní potomci někdejších imigrantů. Do některých dopisů lze nahlédnout v českých archivech a muzeích, jedná se ovšem o nahodilou záležitost.

ARCHIVNÍ A TERÉNNÍ VÝZKUM V CHICAGU

Disertační práce bude založena především na archivním a terénním výzkumu přímo ve Spojených státech amerických. Autor DP absolvoval již dva výzkumy v USA v letech 2014–2015. V roce 2014 si zajistil stáž v T. G. Masaryk Czech School, jež sídlí v Ciceru, které je předměstím Chicaga a bývalou českou čtvrtí. Stáž proběhla v termínu od 10. listopadu do 19. prosince 2014. Díky tomu autor DP navázal kontakty se současnou českou komunitou v Chicagu a také mohl prostudovat materiály v archivu ACASA (Archives of Czechs and Slovaks Abroad) na chicagské univerzitě. Dále navštěvoval knihovnu Czech and Slovak American Genealogy Society of Illinois,⁸ jež sídlila do prosince 2014 v Ciceru, nyní však sídlí ve veřejné knihovně v Riverside (též předměstí Chicaga). Provedl také několik terénních výzkumů v bývalých českých čtvrtích, ze kterých pořídil mnoho obrazového materiálu.

Druhý pobyt proběhl v červenci 2015 a to v rámci projektu *Interdisciplinární otázky studia českého etnika v Chicagu v letech 1848–1918* řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze z prostředků specifického vysokoškolského výzkumu na rok 2015. Autor DP je totiž spoluřešitelem tohoto projektu. Archivní a terénní výzkum probíhal ve státech Illinois a Iowa ve Spojených státech amerických. Interdisciplinární projekt se protíná s tématem disertační práce, proto lze vyzkoumaný materiál využít na oba projekty. Výzkum byl uskutečněn zejména v Chicago History Museum, Archives of Czechs and Slovaks Abroad, Czech and Slovak American Genealogy Society of Illinois, T. G. Masaryk Czech School v Chicagu a v National Czech and Slovak Museum and Library v Cedar Rapids.

Terénní výzkum proběhl také v bývalých českých čtvrtích v rámci místa paměti. V Chicagu se jedná zejména o české čtvrtě Plzeň (Pilsen) a Česká Kalifornie (Czech

---

⁸ CSAGSI – internetové stránky: <http://www.csagsi.org/about-us>.

California). Nejzajímavějším místem pro výzkum je však Český národní hřbitov v Chicagu, jenž je stále funkční a díky tomu lze zdokumentovat jazykový vývoj na hřbitovních deskách (především poameričt'ování – změny českých jmen, zánik čárek a háčků atp.).

V České republice čerpal autor DP materiály zejména z Národní knihovny České republiky v Praze a také z pražského Náprstkova muzea afrických, asijských a amerických kultur. Zde se nachází množství krajanských knih a periodik (noviny, kalendáře) z USA.

PŘEDBĚŽNÁ STRUKTURA DISERTAČNÍ PRÁCE

1) **Úvod**

– uvedení do problematiky práce, vymezení cíle práce, metodika, zhodnocení literatury, pramenů a dalších zdrojů.

2) **Česká emigrace do USA**

– tato kapitola bude obsahovat základní shrnutí migračních etap z českých zemí do USA, důvody emigrace, demografický vývoj české populace (statistická data – oficiální censy x odhady).

3) **Historie města Chicaga a první imigranti z Čech**

– zde bude popsána historie města a analyzován příchod prvních českých přistěhovalců, který se váže k roku 1852.

4) **Sociokulturní život Čechů v Chicagu**

– zde je cílem podrobně představit fungování českého etnika z pohledu kulturního života, tj. zakládání spolků, vznik českého nakladatelství, vydávání českých novin, kalendářů a časopisů atp.

5) **Hospodářský pohled na vývoj české menšiny** – ekonomický vývoj Čechů v Chicagu, příklady úspěšných podnikatelů, výstavba budov atp.

6) **Politický život české menšiny v Chicagu**

– tato kapitola poukáže, jak se česká menšina snažila vehementně prosadit v politice a jaké to přinášelo konsekvence přímo pro českou diasporu.

7) **Důležité události „českého Chicaga“**

– v této kapitole budou zmíněny důležité chicagské události, které měly význam pro české etnikum – např. velký požár města roku 1871, založení Českého národního hřbitova a jeho význam jako „místo paměti“ pro generace Čechoameričanů, potopení parníku Eastland v roce 1915, atentát na starostu Cermaka atp.

8) **Závěr**

– shrnutí disertační práce, analýza a interpretace zjištěných informací.

Úvod

Vystěhovalectví je historický jev značně starý a probíhající takřka ve všech dějinných obdobích. Nejklasičtějším příkladem je však osídlování Spojených států amerických. Amerika představovala pro lidi, kteří se sem z nejrůznějších důvodů rozhodli vycestovat ze své rodné země, vábivý cíl. V letech 1815–1930 do USA emigrovalo zhruba 33 miliónů osob. Koncem předminulého století se proměnila skladba evropské emigrace ve prospěch obyvatel z východní a jižní části Evropy. Česká migrace byla formou blízká německé či skandinávské, neboť většina Čechů se vystěhovala nastálo a to s celou rodinou. Hlavní důvody migrace byly ekonomického, náboženského a politického charakteru. Sekundárním faktorem pak bývá touha po dobrodružství či útěk před určitým postihem (např. vojenská služba).⁹ Masovou emigraci z Čech do Spojených států můžeme rozčlenit do čtyř hlavních etap. První z nich zahrnuje období od revolučního roku 1848 až do rozpadu rakousko-uherské monarchie v roce 1918. Další vlna proběhla mezi dvěma světovými válkami, následující v letech 1945–1948 a poslední etapa po roce 1968.¹⁰

Historie města Chicaga a první imigranti z Čech

Historie „českého Chicaga“

Chicago jako město bylo založeno až roku 1837.¹¹ Již od 17. století zde však existovalo nepočetné osídlení. Město se díky své strategické poloze (obchodní spojnice, jež spojovala západ a východ) a rozšiřující se železniční dopravě v polovině 19. století stalo průmyslovým a obchodním centrem Středozápadu a tím i vyhledávaným cílem imigrantů směřujících ze starého kontinentu na americkou půdu. Během krátké doby se město rozrostlo do podoby amerického velkoměsta se vším všudy. V současnosti je Chicago třetí největším městem Spojených států amerických a také největším městem ve federálním státě Illinois.

---

⁹ HÁJKOVÁ, Dagmar: „*Naše česká věc*“ – Češi v Americe za první světové války, Praha 2011, s. 8.

¹⁰ KAŠPAR, Oldřich: *Tam za mořem je Amerika*, Pardubice 1992, s. 11.

¹¹ Oficiálně bylo město založeno 4. března 1837. Viz Act of Incorporation for the City of Chicago 1837, [online, cit. 18. 2. 2014]. Dostupné z: <http://encyclopedia.chicagohistory.org/pages/11480.html>.

Češi začali do Nového světa ve větším počtu odcházet především po roce 1848. Velké skupiny českých imigrantů se v oblasti kolem Michiganského jezera objevují až v padesátých letech předminulého století. První generace příchozích Čechů držela při sobě, poněvadž většina z nich neznala anglický jazyk a stále lpěla na zvycích ze své rodné země. Na svůj český kraj nezapomněli a tvrdě bojovali o národní existenci, kterou jim Rakousko-Uhersko upíralo, a sdružovali se podle náboženského vyznání, politického přesvědčení nebo kulturních zájmů do mnoha spolků, sdružení a dalších organizací. V Chicagu během krátké doby vyrůstají české čtvrtě jako Česká Plzeň, Česká Kalifornie, Nový Tábor, Cicero.

Sociokulturní život Čechů v Chicagu

Počátky spolkového života v Chicagu

Spolková činnost v Čechách byla během dlouhého 19. století významnou platformou v několika směrech. Za prvé se jednalo o dobrovolné seskupení lidí stejného názoru, kteří se k němu tímto způsobem veřejně hlásili, za druhé šlo o vědomé a zároveň nenařízené prosté setkávání se. Spolky tedy prosazovaly zájmy jednotlivých skupin obyvatelstva a rozšiřovaly obecné povědomí o nových vědomostech, myšlenkách a názorech. Právě předminulé století naznačilo potřebu institucionalizovat činnosti, které sloužily spíše k pobavení (tedy k trávení nově se konstituujícího volného času).¹²

České spolky v Americe vznikaly v podstatě ve stejných konturách jako spolky v Čechách. Čeští vystěhovalci se zcela zřejmě inspirovali ve své domovině, i když docházelo k obměnám především z důvodu americké asimilace a samozřejmě díky odlišnému sociálně-kulturnímu prostředí (viz níže – výpomocné spolky). Spolky byly dlouhou dobu genderově rozdělené, což do jisté míry vycházelo z toho, že sféry působení mužů a žen byly v 19. století poměrně významně odděleny. Ženy mohly jít k volbám ve Spojených státech amerických poprvé roku 1920.

První český spolek v Chicagu datujeme do padesátých let 19. století. Jednalo se o podnik vlasteneckého charakteru, v němž šlo o snahu vytvořit první české noviny v Americe. Za tímto plánem nestál nikdo jiný než Vojta Náprstek, který žil tehdy v Millwaukee ve státě Wisconsin. Náprstek snil o českém listě, proto se radil s Čechy

---

¹²Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha 2009, s. 317.

ve všech větších osadách. Chicago navštívil v červnu 1857 a podnikl zdejší k založení akciové společnosti, která měla za úkol nashromáždit nejméně 800 dolarů pro potřeby budoucích novin. 7. června proběhla ustavující schůze akciové společnosti, kde byl zvolen předseda, tajemník, pokladník a členové výboru. Zajištění financí bylo velice obtížné, poněvadž v této době bylo „české Chicago“ ještě hospodářsky slabé a zájem o věc také ochabl Náprstkovým návratem do Čech (1858). První české noviny v Americe *Slowan Amerikánský* nakonec vyšly 1. ledna roku 1860 v Racine ve Wisconsinu. Tato akciová společnost byla v podstatě prvním českým spolkem v Chicagu. Sdružení Češi sice nedosáhli svého cíle, ale poprvé se spojili za účelem vzdělávacím a výchovným. Spolek zanikl v listopadu 1860, kde se na schůzi rozhodlo, že se vybrané peníze pošlou do St. Louise jako podpora pro české noviny.¹³

Několik měsíců před americkou občanskou válkou vznikl v Chicagu český vojenský spolek. Byl pojmenován Slovánská setnina a první ustavující schůze se konala 16. října 1860. Spolek měl na padesát členů. V dubnu 1861 byla setnina povolána do bojů, z Chicaga však odešla jen v počtu 12 mužů. Ostatní buď dostali strach, nebo se jednalo o otce rodin, kteří zůstali doma. Došlo i k případům, že někteří obnovili svou oddanost rakouskému císaři u rakouského konzula, aby nemohli být odvedeni do války.¹⁴

Nejdůležitějším spolkem Čechů v Chicagu byla v šedesátých letech Slovánská lípa. První schůze spolku se konala 20. listopadu 1861. Hned o čtyři dny později se uskutečnila ustavující schůze, na níž byly přijaty stanovy a zvoleno vedení spolku. Název se odvolával na český obrozenecký spolek, který byl založen 30. dubna 1848 v Praze. První americký spolek toho jména vznikl v St. Louis již 1. ledna 1859. První akcí, kterou Slovánská lípa v Chicagu pořádala, se stal ples s českou hudbou, jenž proběhl 26. prosince 1861. Ze získaných peněz bylo posláno 25 dolarů cestovnímu agentovi Aloisi Karešovi do Brém, aby zakoupil spolku poučné a zábavné knihy a předplatil jim *Národní listy* z Prahy a pařížský list *Čech*.¹⁵ Se Slovánskou lípou souvisí i počátek českého ochotnického divadla v Chicagu. První ochotnické představení proběhlo 22. února 1863, kdy se hrála divadelní hra *Pan strejček*. Divadlo se velice rychle ujalo a hrávalo se několikrát za rok. Spolek se brzy zmohl na vlastní

---

¹³ Rudolf BUBENÍČEK, *Dějiny Čechů v Chicagu*, Chicago 1939, s. 45–48.

¹⁴ *Tamtéž*, s. 49–50.

¹⁵ *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, Chicago 1915, s. 36.

budovu. Byla postavena ze dřeva a 17. září 1864 slavnostně otevřena. Náklad na stavbu činil 2671 dolarů. Jednalo se o první spolkovou budovu Čechů v Americe.¹⁶

Slovanská lípa byla už tím klasickým spolkem, který především v šedesátých a sedmdesátých letech organizoval kulturní život Čechů v Chicagu. V následujících letech se největšími českými spolky staly podpůrné organizace pomáhající v případě nemoci či úmrtí a také pojišťovny. V této oblasti se rovněž projevilo základní rozdělení na svobodomyšlný a katolický tábor. Mezi nejznámější svobodomyšlné organizace patřila Jednota řádů českoslovanských podporujících spolků¹⁷ s ústřednou v Chicagu, která měla v roce 1913 24 664 registrovaných členů ve 182 spolcích.¹⁸ Jednota je hierarchicky výše než spolek, neboť sdružuje stejné spolky do hromadné organizace.

Nejrozšířenější organizací Čechů v Americe byl samozřejmě Sokol. Měl také značný vliv. Národní jednota sokolská a župa Fügner-Tyrš byly předními tělocvičnými organizacemi v Chicagu. V roce 1877 byl také založen Český národní hřbitov, jehož činnost zařizoval hřbitovní spolek.¹⁹ Hřbitov je dnes zařazen na Národní seznam historických míst USA. Další spolky byly pěvecké, dramatické, zábavné či profesního charakteru.

Nesmíme opomíjet také dělnické spolky, poněvadž Chicago vyrostlo v druhé polovině 19. století převážně na dělnické imigraci. Irští, čeští, němečtí, polští a skandinávští přistěhovalci žijící v dělnických čtvrtích kolem nových průmyslových podniků pracovali zejména na jatkách a dřevařských pilách na břehu Michiganského jezera. Tolik českých dělnických spolků jako v chicagských čtvrtích Plzeň, Klatovy, Tábor a Kalifornie jinde v Americe nebylo. Část českých dělníků podporovala odborovou organizaci Rytířů práce a měla svůj časopisecký orgán v *Duchu času*, který vycházel už od roku 1877.²⁰ Další značná část Čechů podporovala Gompersovu Federaci organizovaných odborných a dělnických

---

¹⁶ *Památník Ochoťnického divadla v Chicagu 1863–1913*, Chicago 1913, nepag.

¹⁷ Srov. *Jubilejní oslava 90letého trvání Č. S. A.*, Chicago 1944.

¹⁸ Dagmar HÁJKOVÁ, „*Naše česká věc*“. *Češi v Americe za první světové války*, Praha 2011, s. 19.

¹⁹ Více k tomuto tématu František Boleslav ZDRŮBEK, *Dějiny Česko-národního hřbitova v Chicagu, Illinois – od jeho založení 1877, do jeho 25leté jubilejní slavnosti 1902*, Chicago 1902; John J. JELÍNEK, *Padesátileté jubileum Českého národního hřbitova v Chicagu, Illinois. Dějiny půlstoletého trvání a činnosti Sboru hřbitovního od jeho založení v roce 1877 do slavnosti jubilejní v roce 1927*, Chicago 1927; Rudolf JANDA, *Sedmdesátipětileté jubileum Českého Národního Hřbitova v Chicagu. Dějiny sedmdesátipětileté činnosti sboru hřbitovního od jeho založení v roce 1877 do slavnosti jubilejní v roce 1952*, Chicago 1952.

²⁰ Josef POLIŠENSKÝ, *Český podíl na předhistorii Prvního máje. Čeští dělníci a masakr v Chicagu roku 1886*, in: *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA*, Bratislava 1970, s. 166–167.

svazů, a to především když tato federace zahájila roku 1884 agitaci za osmihodinovou pracovní dobu.²¹

Spolky na počátku 20. století

Chicago se na počátku minulého století stalo hlavním krajanským střediskem v Americe. 30. července 1911 nechala česká komunita odhalit pomník Karla Havlíčka Borovského. Jednalo se tak o první český veřejný pomník ve Spojených státech amerických. V této době žilo v Chicagu přes sto tisíc Čechů. Jaroslav Egon Salaba-Vojan dokonce odhaduje počet přistěhovalců až na 152 960.²² Značná část Čechů pracovala v chicagském průmyslu, především v oděvním, stavebním, železářském, potravinářském a dřevařském. Kromě stovek českých obchodů se v Chicagu nacházely tři české pivovary, několik škol a divadlo, dále devět katolických kostelů a jeden protestantský kostel Jana Husa.²³ V Chicagu tehdy existovalo minimálně na pět set českých spolků. Také zde vycházelo mnoho periodik. Mezi nejvýznamnějšími noviny patřily v době před první světovou válkou deník Československé socialistické strany v Americe *Spravedlnost*, katolický *Národ* a svobodomyslná *Svornost*, jíž i se svobodomyslným týdeníkem *Amerikán* vydával August Geringer,²⁴ nejvýznamnější český nakladatel v Chicagu. Od 70. let 19. století se také mnoho Čechů dostávalo do politiky. Vyvrcholením těchto aktivit se stalo zvolení českého imigranta Antonína Čermáka (též Anton Cermak či Tony Cermak) 44. starostou města Chicaga v roce 1931.

Mezi českými organizacemi na přelomu století byly jistým fenoménem výpomocné spolky (Building and Loan Associations). Některé z nich měly hospodářský charakter, poněvadž členové do spolku ukládali úspory týdenní nebo měsíční, aby si později zakoupili pozemky a stavěli na nich budovy. Tímto způsobem vzniklo mnoho českých čtvrtí. Roku 1912 existovalo 227 výpomocných spolků jen v Chicagu. Z toho počtu bylo 106 spolků českých. Aktiva všech chicagských výpomocných spolků činila za zmíněný rok přes 19 milionů dolarů, z čehož přes 10 milionů dolarů připadalo na české spolky. Spolky

---

²¹ Češi dále podporovali Sorgovu Mezinárodní dělnickou jednotu a Van Pattenovu Socialistickou dělnickou stranu.

²² Jaroslav ŠPANIHEL, *Adresář Čechů ve Spojených Státech Severoamerických*, Praha 1913, s. 17.

²³ Jack BOCHAR, *Locations of Chicago. Roman Catholic Churches*, Chicago 1998, s. 8.

²⁴ Více k této osobnosti viz Milena SECKÁ, *August Geringer – nakladatel, mecenáš a lidumil*, in: Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska – lidé okolo knih (Autor – tvůrce – recipient). Sborník z 13. odborné konference Olomouc (23. – 24. listopadu 2004), Brno 2005, s. 223–234.

byly nejčastěji pojmenovány podle ulic, najdeme však i názvy se zcela zřejmým národním odkazem, např. Bořivoj, Libuše, Lipany, Labe, Karel Havlíček, Vojta Náprstek atp.²⁵

Další důležité spolky byly tzv. podpůrné čili bratrské organizace. Největší a i nejstarší byla již zmíněná svobodomyšlná Jednota Č. S. P. S. Tato organizace vlastnila i dvě budovy v Chicagu. Z dalších podpůrných jednot, které měly vlastní pobočky v „českém Chicagu“, jmenujme alespoň Jednotu českých dam (měla přes 20 tisíc členek), Československou bratrskou podporující jednotu, Česko-slovenskou jednotu, Jednotu táboritů, Sdružení česko-amerických žen nebo katolické spolky První ústřední jednota či Ústřední jednota žen amerických.²⁶

Největší počet národních budov postavily spolky sokolské.²⁷ Jedná se o budovy Plzeňského Sokola, Sokola Slovanské lípy, Sokola Tábor, Sokola Chicago, Sokola Havlíček-Tyrš atp. Pěveckých spolků bylo též několik. Sedm z nich (Lýra, Volnost, Dělnický pěvecký sbor, Máj, Dalibor, Karel Marx a Karel Bendl) se v prosinci 1906 sdružilo do Ústřední pěvecké jednoty. Z ostatních uvedme alespoň pěvecký spolek Bedřich Smetana. Spolek česko-americká národní rada, založený roku 1911 českým cestovatelem Enriquem Stanko Vrázem,²⁸ prosadil výuku českého jazyka na několika středních školách v Chicagu.²⁹

Malíři, sochaři, architekti, literáti a herci založili roku 1912 Umělecký klub, jenž pořádal především výstavy, koncerty a přednášky. Ohotnická představení zajišťovaly spolky Sokola Chicago a Havlíček-Tyrš, dále Prokopovo divadlo a zejména Ludvíkova divadelní společnost, která založila první stále české divadlo v Americe. V Chicagu hrála poprvé 30. dubna 1893, a to Kolárovu hru *Královna Barbora*. Po smrti Františka Ludvíka (1843–1910) vedla divadlo jeho choť Bohumila a později syn František.³⁰

---

²⁵ *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, Chicago 1915, s. 42 a 44.

²⁶ *Tamtéž*, s. 63.

²⁷ Více k historii sokolským spolkům např. *Památník tělovýchovné jednoty sokol Praha*, Chicago 1908; *Sokol Slavsky – Our 90th year 1890–1980*, Cicero 1980; *Sokol Tabor 1866–2006 – 140th Anniversary*, Chicago 2006; *Dějiny župy Fuego-Tyršovy ve Spojených státech a Kanadě*, Chicago 1912.

²⁸ Český cestovatel Vráz si vzal za ženu Vlastu Geringerovou, dceru chicagského vydavatele českých novin. Svátba se konala 1897 v Americe. Žili střídavě mezi Amerikou a Čechami, i když častěji pobývali ve Spojených státech (zejména v období 1910–1920 se zdržovali v Chicagu). Roku 1921 se usadili nastálo v Praze.

²⁹ *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, Chicago 1915, s. 64.

³⁰ *Památník Ludvíkovy divadelní společnosti*, Chicago 1918, s. 12.

Typologie spolků

Češi v Chicagu měli na počátku minulého století několik stovek spolků, proto je velice problematické vytvořit nosnou analýzu. Ve studii jsou zmíněny zejména spolky, které byly buď založeny mezi prvními, nebo se jednalo o spolky významné či o ty, které byly největší z pohledu organizování spolkové činnosti.

Abychom si mohli udělat lepší představu o různorodosti spolků, předkládám zde typologii českých spolků v Chicagu. Vycházím ze svého terénního a archivního výzkumu v Chicagu.³¹ Teoreticky se opírám o typologii spolků z Čech, kterou sestavila Eva Drašarová,³² již však nelze využít v úplnosti. Je vytvořena pro český kontext 19. století a americké prostředí bylo v několika ohledech odlišné. Musíme si také uvědomit, že spektrum spolkových oblastí bylo proměnlivé v čase a prostoru, proto je složité rozdělit spolky dle jednoznačných kritérií. Mnoho českých spolků v Chicagu totiž slučovalo více kritérií.³³ Oproti Čechám neexistovaly zemědělské spolky, což je dáno charakterem osídlení. Spolky také vznikaly při institucích, především šlo o sokolské oddíly, kostelní sbory či školy. Většina spolků byla genderově rozdělena, výjimkou byly spolky umělecké či dramatické. Zajímavým jevem bylo v Chicagu fungování spolků, jež odkazovaly k místu v rodné zemi, kterou vystěhovalci opustili. Např. Vzdělávací klub Moravské Blatnice byl založen v roce 1931 a na dálku finančně podporoval rozvoj české obce.³⁴

Spolky tedy můžeme rozdělit podle jejich cílů na 14 kategorií:

První kategorií jsou náboženské a církevní spolky, které tvořily nejstarší organizace. Svůj původ mají v Čechách už ve středověkém období. Náboženské a církevní spolky vznikaly většinou při církevních osadách. Vedle kostela byla ohniskem náboženského života také církevní škola, jako např. u osady Blahoslavené Anežky České v České Kalifornii nebo sv. Prokopa v České Plzni.

---

³¹ Zejména jde o *Archives Czechs and Slovaks Abroad*, který je pod patronátem Chicagské univerzity a *Czech and Slovak American Genealogy Society of Illinois*.

³² Srov. Eva DRAŠAROVÁ, *Typologie spolků v Čechách v padesátých letech 19. století*, in: Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového, Praha 1992, s. 271–281.

³³ Existovaly např. spolky, které byly zábavné i podpůrné, srov. Zábavní a podporující spolek Buchlov založený roku 1912 nebo Zábavní a podporující spolek Žen z Moravského Slovácka založený 1933.

³⁴ *Památník k oslavě 25tiletého trvání Vzdělávacího klubu Moravská Blatnice*, Chicago 1956, s. 4. Obdobně fungoval Přátelský klub Polešovice a okolí, jenž vzniknul v roce 1927.

Spolky dobročinné a humanitární patřily v Čechách rovněž k staršímu typu sociability a byly zakládány i v Chicagu. Velmi aktivní v nich byly ženy. Podpora směřovala zejména k dobročinným ústavům (špitály, sirotčince, opatrovny malých dětí). Příkladem podpory útulen a sirotčinců³⁵ bylo pořádání banketů, koncertů a plesů. Zisk z těchto akcí byl využit na údržbu těchto institucí.

Podpůrné spolky v podstatě vyplňovaly mezeru v sociální sféře, jež byla dosti citelná. Shromažďovaly majetek, který byl svým členům rozdělován dle stanovených podmínek. Většinou se jednalo o zabezpečení podpory v nemoci, stáří nebo v případě osíření. Velice aktivním byl Česko-slovanský podporující spolek, který vyplácel podporu při nemoci nebo úmrtí živitele. Výpomocné spolky měly, jak již bylo uvedeno výše, odlišný hospodářský charakter.

Pátou kategorií jsou dělnické spolky. Jejich počet v Chicagu byl dán průmyslovým charakterem města. Jejich zastřešující organizací bylo Česko-slovanské dělnictvo v Americe.

Do další kategorie patří spolky obchodního a finančního charakteru, jež měly za cíl rozvoj podnikání a průmyslu, zejména fungování českých bank a spořitelen.³⁶ Jejich českou obdobou byly spolky živnostenské.

Další kategorií byly vojenské spolky, jež častěji vznikaly až po první světové válce a hlásily se k odkazu československých legionářů.³⁷ Dále existovaly profesní (řemeslnické) spolky. Sdružovaly lidi stejné či podobné profese a svým způsobem předcházely novodobým odborovým organizacím.³⁸ Z největších spolků jmenujme alespoň Spolek českých právníků v Chicagu (Bohemian Lawyers Association of Chicago) či Podporující spolek plzeňských řezníků (Pilsen Butchers Benevolent Association).

Tělovýchovné a sportovní spolky byly značně početné, zpravidla díky pobočkám Sokola. Více sportovních spolků vznikalo až ve 20. století. Byly již specializované – zaměřovaly se konkrétně na určitý sport – fotbal,³⁹ basketbal či baseball.⁴⁰ Existovaly ale také spolky lučičtíků nebo kuželkářů.⁴¹

---

³⁵ Více o české útulně a sirotčinci v Chicagu viz *Památník otevření útulny*, Chicago 1910.

³⁶ Nejznámější a nejspěšnější institucí tohoto charakteru byla banka Franka J. Skály (1869–1945).

³⁷ Např. První družina československých legionářů v Chicagu nebo Hlídka I. batalionu.

³⁸ Profesní spolky měli právníci, inženýři, truhláři, řezníci atp.

³⁹ Český sportovní klub vznikl v roce 1913.

⁴⁰ Basketbal i baseball byl u Čechů v Chicagu také velmi oblíben. Baseballový spolek Kolumba Sokol vyhrál roku 1927 Distriktní Svaz. Sokolská basketbalová složka v osadě České Kalifornie vyhrála roku 1929 Distriktní

Další kategorii lze označit jako účelově-stavební spolky, které vznikaly s konkrétním účelem. Jejich cílem většinou bylo zřízení obecně prospěšné instituce, např. školy či sirotčince. Spolky často proklamovaly určitou myšlenku, někdy i politického charakteru. Členství v těchto spolcích mnohdy znamenalo deklaraci názorů a přesvědčení.⁴² Český národní hřbitov vznikl roku 1877 právě na těchto principech. Kvůli založení útulny, k němuž došlo až roku 1910, vznikl již roku 1893 Spolek pro zbudování útulny a sirotčince.

Nejběžnější byly spolky umělecké (dramatické), zábavné a vzdělávací spolky. Protože jejich hlavním cílem byla zábava, byly velmi oblíbené. Mezi umělecké spolky můžeme zařadit pěvecké, hudební či divadelní soubory. Vzdělávací spolky se zaměřovaly na nejrůznější osvětové akce, pořádaly především přednášky ze všech možných oborů. Zábavné spolky kromě sdružování členů uskutečňovaly plesy, bankety nebo zábavné večery. Tyto spolky v podstatě vytvářely největší část kulturního života českého Chicaga.

Poslední kategorii tvořily spolky vlastenecké, jejichž hlavní funkcí bylo sdružování a udržování kontaktů Čechů v Chicagu. Někteří členové tyto spolky navštěvovali, aby nezapomněli svůj rodný jazyk. K nejdůležitějším patřil klub Dobrovský založený roku 1903. Zmíňme také české lóže Odd Fellows a Rebekah, které roku 1937 nechaly postavit žulový pomník všem svým členům na Českém národním hřbitově.⁴³

Svaz. Více k tomu *Památník oslavy 25letého trvání osady Blahoslavené Anežky České v Chicagu*, Chicago 1929, s. 68–70.

⁴¹ *Památník Česko-Americké Jednoty*, Chicago 1940, s. 7–8.

⁴² M. LENDEROVÁ – T. JIRÁNEK – M. MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti*, s. 323.

⁴³ *Pamětní kniha českých loží Odd Fellows a Rebekah. Memorial Book I. O. O. F.*, Chicago 1937, s. 5.

VÝBĚROVÁ LITERATURA

- ADELMAN, William J.: *Pilsen and the West Side*, Chicago 1983
- *As Others See Chicago – Impressions of Visitors, 1673–1933*, (ed. Bessie Louise Pierce), Chicago 2004
- BAINES, Dudley: *Emigration from Europe 1815–1930*, Londýn 1991
- BOCHAR, Jack: *Locations of Chicago. Roman Catholic Churches*, Chicago 1998
- DUBOVICKÝ, Ivan: *Češi v Americe – Czechs in America – České vystěhovalectví do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí*, Praha 2003
- *Ethnic Chicago – a multicultural portrait*, (edd. Melvin G. Holli – Peter d' A. Jones), Grand Rapids 1995
- GOTTFRIED, Alex: *Boss Cermak of Chicago – A Study of Political Leadership*, Seattle 1962
- HUCKE, Matt – BIELSKI, Ursula: *Graveyards of Chicago – The People, History, Art, and Lore of Cook County Cemeteries*, Chicago 1999
- HÁJKOVÁ, Dagmar: „*Naše česká věc*“ – *Češi v Americe za první světové války*, Praha 2011
- CHADA, Joseph: *The Czechs in the United States*, Washington 1981
- *Chicago Neighborhoods and Suburbs*, (ed. Ann Durkin Keating), Chicago 2008
- *Immigrant and Religion in Urban America*, (edd. Randall M. Miller, Thomas D. Marzik), Filadelfie 1977
- JAKLOVÁ, Alena: *Čechoamerická periodika 19. a 20. století*, Praha 2010
- JAKLOVÁ, Alena: *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců v čechoamerických periodikách 19. a 20. století*, Praha 2006
- KAŠPAR, Oldřich: *Tam za mořem je Amerika – dopisy a vzpomínky českých vystěhovalců do Ameriky v 19. století*, Praha 1986
- KUČERA, Karel: *Český jazyk v USA*, Praha 1990
- KUTNAR, František: *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*, Praha 1964
- LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha 2009
- NEŠPOR, Zdeněk R.: *České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium*, Soudobé dějiny 12, Praha 2005, s. 245–284.

- OPATRŇÝ, Josef: *Problems in Czech Immigration History*, Nebraska History 73, Fall/Winter 1993, s. 120–129.
- PAPOUŠEK, Vladimír: *Česká literatura v Chicagu*, Olomouc 2001
- PACYGA, Dominic A.: *Chicago – A Biography*, Chicago 2011
- PIERCE, Bessie Louise: *A History of Chicago, Volume I. – The Beginning of a City 1673–1848*, Chicago 1937
- PIERCE, Bessie Louise: *A History of Chicago, Volume II. – From Town to City 1848 – 1871*, Chicago 1940
- PIERCE, Bessie Louise: *A History of Chicago, Volume III. – The Rise of a Modern City 1871–1893*, Chicago 1957
- POLIŠENSKÝ, Josef: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I. - Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848-1914*, Praha 1992
- POLIŠENSKÝ, Josef – NESVADBÍK, Lumír: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. - Češi a Amerika*, Praha 1996
- REHCÍGL, Miloslav: *Postavy naší Ameriky – poučné a zábavné čtení ze života zahraničních Čechů*, Praha 2000
- SPINNEY, Robert G.: *City of Big Shoulders – A History of Chicago*, Dekalb 2000
- STERNSTEIN, Malynne: *Czechs of Chicagoland*, Charleston 2008
- ŠATAVA, Leoš: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*, Praha 2009
- ŠATAVA, Leoš: *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*, Praha 1989
- VONDRÁŠEK, Václav – HANZLÍK, František: *Krajané v USA a vznik ČSR v dokumentech a fotografiích*, Praha 2008
- *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA*, Bratislava 1970

PRAMENY – FONDY

- ACASA (Archives of Czechs and Slovaks Abroad), The University of Chicago
- Chicago History Museum – Geringer Family Papers
- Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur – krajanská knihovna
- Městské muzeum Mnichovo Hradiště – Archiv, dopisy emigrantů

PRAMENY – PERIODIKA (výběr novin a kalendářů)

- *Amerikán*, Chicago 1880–1945
- *Amerikán* (kalendář), Chicago 1878–1945
- *Denní hlasatel*, Chicago 1891–1945
- *Duch času*, Chicago 1877–1945
- *Hlasatel*, Chicago 1902–1945
- *Katolik*, Chicago 1913–1945
- *Národ*, Chicago 1894–1945
- *Našinec*, Chicago 1882–1891
- *Sokol americký*, Chicago 1879–1945
- *Spravedlnost*, Chicago 1900–1939
- *Svornost*, Chicago 1875–1945
- *Ženské listy*, Chicago 1894–1939

DOBOVÁ ODBORNÁ LITERATURA

- *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, Chicago 1915
- *Adresář Čechů ve Spojených státech severoamerických*, Praha 1913
- *Adresář českých obchodníků, živnostníků a spolků*, Chicago 1900
- BUBENÍČEK, Rudolf: *Dějiny Čechů v Chicagu*, Chicago 1939
- ČAPEK, Tomáš: *Naše Amerika*, Praha 1926
- ČAPEK, Tomáš: *The Čechs (Bohemians) in America – A study of their national, cultural, political, social, economic and religious life*, Boston 1920
- HABENICHT, Jan: *Dějiny Čechův amerických*, St. Louis 1910
- JANDA, Rudolf: *Sedmdesátipětileté jubileum Českého Národního Hřbitova v Chicagu – dějiny sedmdesátipětileté činnosti sboru hřbitovního od jeho založení v roce 1877 do slavnosti jubilejní v roce 1952*, Chicago 1952
- JELÍNEK, John J.: *Padesátileté jubileum Českého národního hřbitova v Chicagu, Illinois – dějiny půlstoletého trvání a činnosti Sboru hřbitovního od jeho založení v roce 1877 do slavnosti jubilejní v roce 1927*, Chicago 1927
- KLÍMA, Stanislav: *Čechové a Slováci za hranicemi*, Praha 1925

- MUSIL, Ferdinand L.: *Československá Amerika – Ze spolkového a národního života Čechů a Slováků ve Spoj. Státech a Kanadě roku 1932*, Chicago 1933
- NOVÁK, Václav Archibald: *Amerika dnešní a minulé doby a život našich krajanů ve Spoj. Státech – filmové obrazy z cest po Novém světě*, Praha 1925
- SALABA-VOJAN, Jaroslav Egon: *Česko-americké epištoly*. Chicago 1911
- WAGNER, Jan: *Čeští osadníci v Severní Americe*, Praha 1887
- *Zlatá kniha Československého Chicaga*, Chicago 1926
- ZDRŮBEK, František Boleslav: *Dějiny Česko-národního hřbitova v Chicagu, Illinois – od jeho založení 1877, do jeho 25leté jubilejní slavnosti 1902*, Chicago 1902
- ZEMEK, Bedřich: *Češi a Slováci v Americe*, Praha 1947

BELETRIE

- PŠENKA, Rudolf Jaromír: *A přece Čech – román ze života zámořských krajanů*, Praha 1935
- PŠENKA, Rudolf Jaromír: *Na novém světě – románový obrázek ze života krajanů za mořem*, Praha 1930
- ŠKALOUD, František J.: *Bordynkáři: kousek českého života v Chicagu*, Chicago 1906
- ŠKALOUD, František J.: *U Kratinů – román ze života chicagských Čechů*, Chicago 1905

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Mgr. et Mgr. Jaroslav Kříž

doktorand na Ústavu etnologie FF UK v Praze

I. Monografie:

1.

Jaroslav KŘÍŽ, *Život na provázku, aneb o loutkářích a loutkách. Tradice a současnost loutkářství v Českém ráji a Libereckém kraji*, Turnov 2015, ISBN 978-80-87416-20-4.

2.

Jaroslav KŘÍŽ – Lenka KŘÍŽOVÁ, *Střípky z českého Chicaga: edice dokumentů k dějinám Čechů v americkém Chicagu v letech 1848–1918*, Praha 2017.

3.

Jaroslav KŘÍŽ, *První Čech na pěti kontinentech – Dobrodružný život Čeňka Paclta (1813–1887)*, Praha 2019.

II. Články, vědecké studie:

1.

Jaroslav KŘÍŽ, *Pacltova rozhledna, cestovatelův odkaz v kraji*, Od Ještěda k Troskám, 2014, roč. 21 (XXXVII.), č. 2, s. 95–97.

2.

Jaroslav KŘÍŽ, *Loutkářství v Libereckém kraji – tradice, historie a současnost*, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, 2014, roč. 27, s. 167–184.

3.

Jaroslav KŘÍŽ, *Americké cesty cestovatele Čeňka Paclta*, *Studia Ethnologica Pragensia*, 2015, roč. 6, č. 1., s. 38–48.

4.

Marek FAPŠO – Jaroslav KŘÍŽ, *Připomenutí sedláka Josefa Dlaska (1782–1853). A k některým možnostem interpretace této osobnosti*, Od Ještěda k Troskám, 2015, roč. 22 (XXXVIII.), č. 1., s. 19–23.

5.

Jaroslav KŘÍŽ, *Připomenutí etnografa a cestovatele Václava Šolce (1919–1995)*, Od Ještěda k Troskám, 2015, roč. 22 (XXXVIII.), č. 2, s. 107–108.

6.

Jaroslav KRÍŽ, Jaroslav: *Tradice výroby vánočních ozdob v Poniklé a okolí*, Od Ještěda k Troskám, 2015, roč. 22 (XXXVIII.), č. 4, s. 293–297.

7.

Jaroslav KRÍŽ, *České spolky v Chicagu*, in: Pavel Horák – Pavel Boštík – Jaromír Karpíšek – Zbyněk Sturz (edd.), *České, slovenské a československé dějiny 20. století X.*, Ústí nad Orlicí 2015, s. 139–147.

8.

Jaroslav KRÍŽ, *Cestovatel Čeněk Paclt oscilující? Český patriot a jeho přátelské styky s Němci*, in: Václav Petrbock – Taťána Petrasová – Pavla Machalíková (edd.), *Neviditelná loajalita? Rakušané, Němci, Češi v české kultuře 19. století*, Praha 2016, s. 304–312.

9.

Lenka PROCHÁZKOVÁ – Jaroslav KRÍŽ, *The American Dream in „Czech“ Chicago – August Geiringer's Publishing Activities*, *Comenius – Journal of Euro-American Civilization*, 2016, roč. 3, č. 1, s. 81–95.

10.

Jaroslav KRÍŽ, *České automobilové cestovatelství – historie a současnost*, in: *Na kolech do světa – Po silnicích nejen Českého ráje a Pojizeří*, Semily – Turnov – Jičín 2016, s. 287–294.

11.

Jaroslav KRÍŽ, *Obec ve filmu*, in: *Kacanovy – Ve stínu lesa a na slunných stráních*, Obec Kacanovy 2016, s. 292–297.

12.

Jaroslav KRÍŽ, *Ústní lidová slovesnost v Kacanovech a okolí*, in: *Kacanovy – Ve stínu lesa a na slunných stráních*, Kacanovy 2016, s. 298–303.

13.

Jaroslav KRÍŽ, *Česká emigrace do USA – česká Amerika*, *Geografické rozhledy*, 2016, roč. 25, č. 4, s. 8–9.

14.

Jaroslav KRÍŽ, *Pověsti z Českého ráje – Jak vznikl Turnov?*, Od Ještěda k Troskám, 2016, roč. 23 (XXXIX.), č. 4, s. 230–231.

15.

Jaroslav KRÍŽ, „Česká Amerika“: *sen o české kolonii v USA*, Dějiny a současnost, 2017, roč. 39, č. 8, s. 39–41.

16.

Daniel HÁJEK – Jaroslav KRÍŽ, *Druhý život sira Francise Richarda Burtona*, Kuděj, 2017, roč. 18, č. 1, s. 24–39.

17.

Jaroslav KRÍŽ, *Czech Chicago: 1848–1918*, in: *Trans-Atlantic Migration – Czech and Scandinavian Perspectives on History, Literature, and Language*, Vendula V. Hingarová – Ellen Maria Jensen (eds.), Praha 2017, s. 25–43.

18.

Lenka KRÍŽOVÁ – Jaroslav KRÍŽ, *Co srdce spojí – moře nerozpojí. Z Dobrovice do amerického Chicaga (a zpět)*, in: *Boleslavica*, 2017, roč. X, s. 81–89.

III. Redakční práce:

Ivan DUBOVICKÝ, *Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí – Czechs in America and Czech-American relations in a course of five centuries*, Praha 2018.